

FILM IN OVERIJSEL IV.
een benchmark

FILM
Kennis
centrum

Overijssel heeft ook op filmgebied een eigen identiteit. Inwoners zorgen zelf voor de toegankelijkheid en spreiding van filmcultuur. Op veel gebieden is Overijssel een middenmoter. Dat geldt niet de filmvertoning in filmtheaters. Daarmee loopt Overijssel voorop. Overijssel is vooral sterk in kleinschalige vertoning. **Overijssel is groot in klein.**

Kijken naar de andere kant van de heuvel en een vergelijking maken met de burens is regelmatig nodig. Het is goed om te iken, te kijken of en hoe en waarom het elders anders gaat en daarmee te reflecteren. Wellicht valt ook nog te leren waar iets nog beter kan. Vergelijken is het eenvoudigst in cijfers. Het voelt als een rapport. Het is fijn om te weten of slecht, gemiddeld of goed gepresteerd wordt. In deze **vergelijking van Overijssel** met andere provincies geven de cijfers vooral een rangorde aan. Daarbij is een hoog cijfer niet altijd beter. Ook is **niet alles van waarde in cijfers uit te drukken**. De cijfers zijn wel een eerste indicator van waaraan waarde wordt gehecht. Mogelijke wens, noodzaak, wijze en richting van ingrijpen om een rangorde te veranderen volgt uit andere motieven dan alleen de plaats in een cijferoverzicht. De geschetste context biedt daarbij meer inzicht. Inhoudelijk borduurt dit voort op de brochures 'Film in Overijssel I, II en III' die de laatste jaren vanuit verschillende invalshoeken filmvertoning in Overijssel onder de loep namen.

Om **film in een context te plaatsen** wordt breed begonnen met de economische plaats van Overijssel tussen de andere provincies. Daarna volgt de cultuur en tenslotte is het de beurt aan film. Hoe ook bezien, onze wereldbeschouwing is vooral een economische. En daarin is geld het belangrijkste begrip. Het is de gangbare indicator van de stand van zaken. Ook in de cultuursector is dat niet anders. De sector is cultureel gaan ondernemen en heeft verdienmodellen. Overheden voeren cultureel beleid door geldstromen van grootte en richting te veranderen. **Capaciteit en participatie zijn belangrijke pijlers voor succes**. Succes wordt gemeten in kwantificeerbare bezoekerjfers of inzet van vrijwilligers, niet in esthetisch genot.

Dick Smits

November 2015

Overijssel
is groot in klein

FILM
Kennis
centrum

I.VOORAF **3**

II.KERNCIJFERS **6**

- 1. Economie 6
- 2. Cultuur 8

III. FILM IN OVERIJSEL **10**

- 1. Een benchmark 10
- 2. Filmvertoning 13
- 3. Filmtheatervertoning 16
- 4. Filmidentiteit 20
- 5. Filmbezoek 23
- 6. Kwetsbaarheid 30
- 7. Nederlandse films 32

IV.SCHOLING IN OVERIJSEL **34**

- 1. Algemeen 34
- 2. Opleidingen 35
- 3. Talentontwikkeling 38

TOT SLOT **41**

- 1. Tot slot 41
- 2. Dank / Verantwoording 42
- 3. Contact 43

II KERNCIJFERS

1. Economie.

In economisch opzicht is Overijssel een middenmoter. Overijssel neemt de zesde plaats in tussen de twaalf provincies. Dat is wellicht niet zo verwonderlijk. Ook gelet op het aantal inwoners is Overijssel zesde. Zowel voor wat betreft de hoogte van het bruto binnenlands product, de toegevoegde waarde, het arbeidsvolume, de beroepsbevolking, de werkzame beroepsbevolking als voor de beloning van werknemers neemt Overijssel de zesde positie in. Als gekeken wordt naar het bruto binnenlands product per inwoner staat Overijssel zevende. Overijssel deelt een achtste plek voor wat betreft het gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden. Vanuit deze laatste invalshoek gezien zakt Overijssel iets in rangorde.

Tabel 1. Overijssel in totaal van de Nederlandse economie

Relatieve bijdrage aan geheel, rangorde tussen provincies, bron cbs, 2012-2015		
Inwoners	6,74%	6
Beroepsbevolking	6,59%	6
Werkzame beroepsbevolking	6,65%	6
Bruto Binnenlands Product	5,57%	6
Toegevoegde waarde	5,57%	6
Arbeidsvolume werkzame personen	6,28%	6
Arbeidsvolume werknemers	6,23%	6
Beloning werknemers	5,96%	6

Tabel 2. Overijssel per inwoner-huishouden

Absolute bedragen, rangorde tussen provincies, bron cbs, 2012-2013		
Bruto binnenlands product per inwoner	€ 31.426	7
Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden	€ 32.300	8
Mediaan besteedbaar inkomen per huishouden	€ 28.300	7

Bij de mediaan zijn de uitschieters, huishoudens die heel veel of heel weinig te besteden hebben, weggelaten. Er is steeds uitgegaan van de meest actuele beschikbare cijfers. Gegevens uit voorgaande jaren geven geen andere beeld.

2. Cultuur.

Het woord 'bezuinigingen' is niet te omzeilen. **Overijssel staat op één wat betreft de bezuinigingen op cultuur.** Net als gemeenten en de rijksoverheid hebben ook de provincies bezuinigd op cultuur de afgelopen jaren. Desalniettemin stijgen de uitgaven aan cultuur in 2015 ten opzichte van 2011 al weer in vier provincies. Twee provincies hebben deze periode geheel niet bezuinigd maar daarentegen hun uitgaven aan cultuur steeds verhoogd. Landelijk gezien is erfgoed grotendeels ontzien bij de bezuinigingen. Het meest is bezuinigd op de kunsten. Daaronder vallen onder meer de podiumkunsten waartoe in dit overzicht ook de filmtheaters worden gerekend. Een andere trend is dat steeds minder vaak structurele subsidies worden toegekend.

Tabel 3. Overijssel in totaal van provinciale uitgaven aan cultuur

Relatieve bijdrage aan het geheel, absolute bijdrage, absolute bijdrage alle provincies, rangorde tussen provincies, bron berenschot, 2015				
2011	17,39%	€ 57,094 miljoen	€ 328 miljoen	1
2013	6,32%	€ 16,902 miljoen	€ 287 miljoen	7
2015, begroot	5,60%	€ 14,251 miljoen	€ 254 miljoen	10

Tabel 4. Overijsselse cultuuruitgaven per inwoner

Absolute bedragen, rangorde tussen provincies, bron berenschot, 2015		
2011 per inwoner	€ 50,32	1
2013 per inwoner	€ 14,83	8
2015 per inwoner, begroot	€ 12,50	8

Deze cijfers zijn gebaseerd op uitvraag bij de provincies. Onder cultuur vallen hier kunsten, erfgoed, letteren. **Opvallend is dat Overijssel in 2011 nog koploper was met haar uitgaven voor cultuur. Daarna zakt Overijssel in enkele jaren naar een tiende plaats in de provinciale rangorde** van uitgaven aan cultuur. Als gekeken wordt naar uitgaven aan cultuur per inwoner dan zakt Overijssel van de eerste naar de achtste plaats. De Overijsselse uitgaven zijn tussen 2011 en 2015 gedaald met 75 procent. Het geheel van alle provinciale uitgaven aan cultuur daalde in dezelfde periode met 23 procent. De kerntakenbegroting van Overijssel laat een verdere daling zien in de lasten voor cultuur van 13 miljoen in 2016 tot 11,2 miljoen in 2017 en in 2018. Dat is € 9,84 per inwoner.

Cebeon, in opdracht van Directie Kunsten van het Ministerie van OCW, berekent de uitgaven iets anders maar de trend is identiek aan die Berenschot constateert.

Staafdiagram 1. Provinciale uitgaven podiumkunsten, incl. filmtheaters

Absolute netto bedragen, bron cebeon, 2013

Overijssel staat op één
wat betreft de bezuinigingen

Wat is de plaats
van de Overijsselse
filmsector?

III Film in Overijssel

1. Een benchmark.

Als enige verzamelt Filmkenniscentrum continu gegevens over de Overijsselse filmvertoning. In andere provincies gebeurt dat niet. Hetgeen meestal rest zijn landelijke, niet naar provincie uitgesplitste, cijfers. Dit rapport probeert hier verandering in te brengen. De meest actuele cijfers zijn daarvoor gebruikt. De brancheorganisatie Nederlandse Vereniging van Bioscoopexploitanten (NVB) was hiervoor vaak een belangrijke betrouwbare bron.

De fundamentele vraag in deze vergelijking is: **wat is de plaats van de Overijsselse filmsector** in het filmlandschap? Hoe valt de vergelijking met andere provincies uit? Is Overijssel daar ook een middenmoter? En hoe staat Overijssel in het Nederlandse filmlandschap?

Hiervoor moet met iets andere ogen naar de sector worden gekeken. De onderdelen economie en cultuur werden alleen op geldstromen beoordeeld. Bij het beoordelen van de Overijsselse filmsector op de pijlers capaciteit, participatie en talentontwikkeling zijn de parameters infrastructuur, bezoek en scholing leidend.

Voor wat betreft infrastructuur en bezoek is niet zozeer geld een indicator als wel gebouwen, inrichting en bezoekcijfers. Hier zijn provinciale financiële bijdragen te incidenteel of te verborgen en daarmee geen goede graadmeter voor een vergelijking. Een vergelijking op het gebied van scholing zal niet realistisch blijken. Scholen die opleiden tot filmmaker zijn niet aanwezig in Overijssel. Filmscholing ontbreekt sowieso grotendeels in bijna alle provincies.

Noot: In het algemeen is cijfermateriaal over film slecht voorhanden. Het wordt vaak niet verzameld, zeer summier vermeld of zelfs totaal weggelaten uit cultuurrapportages, ook als het wel aanwezig is. Dat geldt ook provinciale rapportages. Hier is nog een hoop te winnen. Voor de beperkte beschikbaarheid zijn enkele redenen. Provincies dragen vooral, en dan verspreid over lange periodes, steeds eenmalig bij aan filmvertoning. De provincie Overijssel ondersteunt bijvoorbeeld bij de verbouwing tot de 'Viking' in Deventer en ze droeg eenmalig bij aan de digitalisering van de filmtheaters. De spreiding maakt vergelijken met andere provincies zeer lastig. Bovendien, waaronder boekt men de 'Viking'? Boekhoudingen en databases zijn vaak niet uitgerust met een categorie film. Ook worden vaak nieuwe verzamelcategorieën gecreëerd. Samenvoegen van gegevens tot nieuwe categorieën doet echter niet alleen geen recht aan de diverse culturele disciplines, het is ook weinig zinvol. De cijfers worden betekenisloos. In het aangehaalde onderzoek van Cebeon werden filmtheaters noodgedwongen ondergebracht bij de podiumkunsten. Die werden daarbij ook nog in de breedte bezien van productie en presentatie tot exploitatie. Wat de 40 procent bezuiniging betekende voor filmtheaters is niet te achterhalen. Tenslotte is er een wirwar aan landelijke, regionale en plaatselijke fondsen en loketten met evenzovele diverse doelen. Deze ondersteunen bijna allemaal op projectbasis. Een uitsplitsing van toegekende gelden voor film per provincie is hierbij niet haalbaar. Anderzijds is bij het landelijke Filmfonds sinds 2011 slechts één aanvraag uit Overijssel toegewezen zodat vergelijken ook hier weinig oplevert. Ook bij instellingen als het Centraal Bureau voor de Statistiek zijn over filmvertoning vrijwel geen specifieke gegevens verkrijgbaar. Dit bevreedt omdat film al jarenlang de best bezochte cultuuruiting is met het grootste bereik en daarmee de meest toegankelijke cultuuruiting is voor een dwarsdoorsnede van de bevolking.

2. Filmvertoning.

Ook voor wat betreft de infrastructuur van de filmvertoning in brede zin is Overijssel een middenmoter. Op alle indicatoren hiervan bezet Overijssel een zesde of zevende plaats. Voor zowel het aantal bioscopen en filmtheaters, het aantal doeken als de recette neemt Overijssel een zesde plaats in vergeleken met de overige provincies. Gelet op het aantal bioscoopstoelen, het aantal bezoekers, het aantal inwoners per bioscoop en het gemiddeld aantal bezoeken per inwoner per jaar komt Overijssel op de zevende plaats.

Tabel 5. Aandeel Overijssel in de Nederlandse filminfrastructuur

Relatief aandeel van Overijssel, absolute cijfers stand eind 2014, rangorde tussen provincies, bron nvb, filmkenniscentrum, 2015

Bioscopen en filmtheaters	6,47%	17	6
Doeken	6,16%	53	6
Stoelen	6,35%	8929	7
Recette	5,45%	€13.637.000	6

Tabel 6. Overijsselaren en de Nederlandse filmvertoning

Bezoek Overijssel en Nederland, stand eind 2014, rangorde tussen provincies, bron nvb, filmkenniscentrum, 2015

Gemiddeld bezoek per inwoner	1,5	1,8	7
Inwoners per bioscoop en filmtheater	67.097	63.764	7
Bezoek bioscopen en filmtheaters	1.661.000	30.800.000	7

Recette is de bruto omzet aan de kassa, niet te verwarren met winst. In Nederland ging men in 2014 gemiddeld 1,8 keer naar de bioscoop of het filmtheater. Dat is beduidend vaker dan het gemiddelde in Overijssel. Per bioscoop telde Nederland 63.746 inwoners. In Overijssel is dat ruim 5 procent meer. Er zijn in Overijssel niet alleen absoluut maar ook relatief minder bioscopen en filmtheaters dan gemiddeld in Nederland. Pathé streeft ernaar eind 2016 haar nieuwe bioscoop in Zwolle te openen. Daar komen dan 1550 stoelen in 9 zalen, 650 stoelen en 5 zalen meer dan nu. Dat zal het bezoek in Overijssel doen stijgen. Maar ook elders in Nederland worden nog grote complexen bijgebouwd. Overijssels plaats in de provinciale rangorde zal daarom niet stijgen.

Overijssels plaats in de provinciale rangorde zal daarom niet stijgen

Met een gemiddelde afstand van 6,1 kilometer tot de dichtstbijzijnde bioscoop neemt Overijssel een vijfde plaats in op nabijheid van filmvoorzieningen. De zevende plaats voor aantal bioscopen binnen een straal van 5 kilometer is een gedeelde plaats. De afstand van 5 kilometer werd in de 'Culturele Atlas Overijssel 2008' in dit verband een acceptabele reisafstand genoemd.

Tabel 7. Nabijheid bioscoop

Afstand tot bioscoop, aantal bioscopen, rangorde tussen provincies, bron cbs, 2014			
Aantal bioscopen binnen	5 km	0,7	7
Aantal bioscopen binnen	6,1 km	1	5
Aantal bioscopen binnen	10 km	1,2	8
Aantal bioscopen binnen	20 km	3,2	6

Uiteraard concentreren de inwoners en de bioscopen c.q. filmtheaters zich in de steden. De afstand tot zo een filmvertoner is vanuit de kleine gemeenten veel groter. De een na grootste bioscoop van Nederland, Cinestar van Kinopolis in Enschede heeft 2.750 stoelen in 10 zalen. **Enschede neemt bijna 45 procent van al het bioscoopbezoek van Overijssel voor haar rekening.** Gerekend naar al het filmbezoek, bioscoop en filmtheater samen, is dat 42 procent. Door Overijssel is een denkbeeldige lijn te trekken van het noordwesten tot het zuidoosten. Filmvertoning vindt vooral plaats ten westen van deze lijn met name in Twente en Salland.

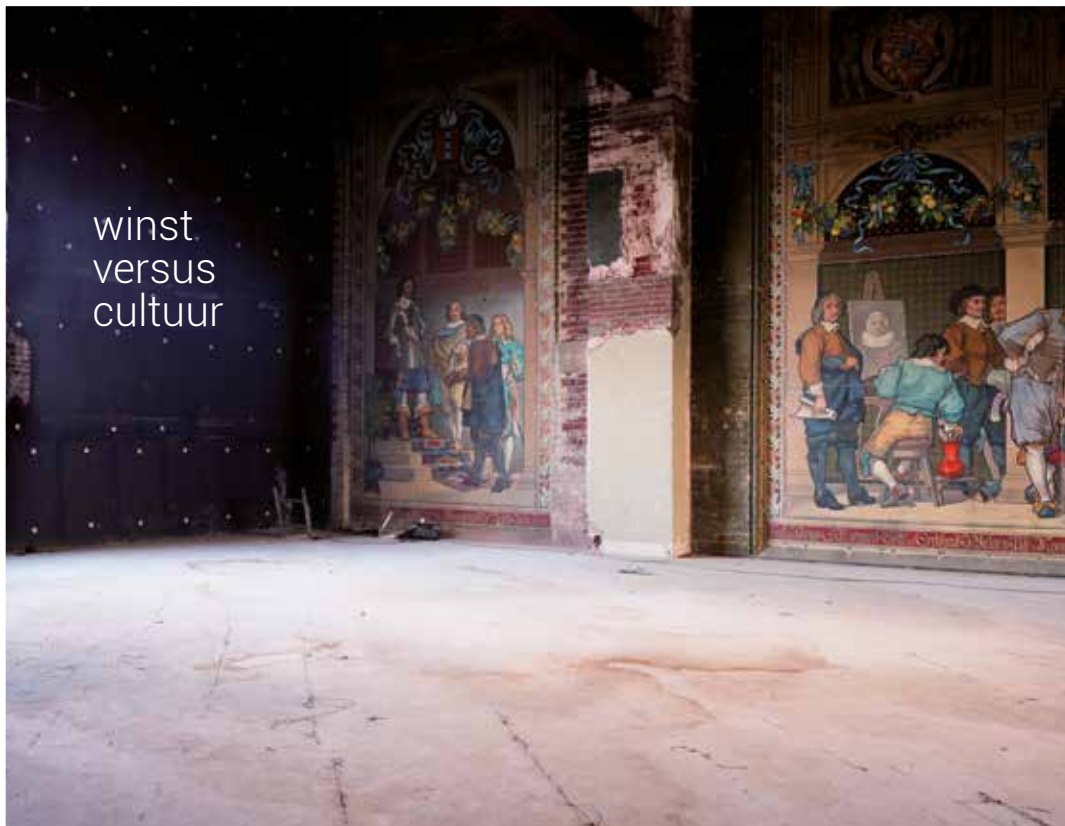

3. Filmtheatervertoning.

Filmbezoek wordt in Nederland traditioneel gesplitst in bezoek aan een filmhuis c.q. filmtheater en in bezoek aan de bioscoop. Alle bioscopen en filmtheaters zijn lid van de NVB. Maar daarmee zijn niet direct alle filmvertoners in ogenschouw genomen. Er zijn ook nog filmkultuurhusen. Filmkultuurhusen bevinden zich vooral in Overijssel. Het gaat om een aanzienlijk aantal dat zorgt voor een verdere spreiding van de filmcultuur. Ze hebben een belangrijke regionale functie. Hoe goed ze ook bezocht worden, het gaat daarbij uiteraard niet om aantallen bezoekers zoals een bioscoop die kent.

Voor wat betreft filmvertoning door filmtheaters verandert de positie van Overijssel niet wezenlijk. Ook op het gebied van filmtheaters, de aantallen doeken en het aantal stoelen blijft Overijssel een middenmoter in vergelijking met de overige provincies. Voor wat betreft bezoek nemen de Overijsselse filmtheaters een vijfde plaats in.

winst
versus
cultuur

Noot: Het verschil tussen bioscoop en filmtheater is gebaseerd op het doel van de filmvertoning, **winst versus cultuur**. Dat resulteert in een ander soort films dat vertoond wordt en daarmee uiteindelijk ook in publiek, ambiance, organisatie en financieringsstructuur. Dat is reden om deze vertoners afzonderlijk onder de loep te nemen. Het verschil in filmhuis en filmtheater is vooral een verschil in grootte. Men spreekt vaker van filmtheater. Het klinkt wat chiquer. Tegenwoordig wordt hierbij een onderscheid gemaakt tussen grote filmtheaters die dagelijks vertonen en kleine filmtheaters die niet dagelijks vertonen. De filmkultuurhusen kunnen geen lid van worden van de NVB. Om lid te kunnen worden moet men aan een aantal, vooral technische, eisen voldoen. Dat een aantal kleine filmtheaters dat ook niet aan de huidige eisen voldoet toch lid is komt omdat zij reeds lid waren van de branchevereniging Associatie van Nederlandse Filmtheaters voordat deze in 2005 opging in de NVB. Alle toenmalige leden gingen mee. Bijna alle filmkultuurhusen zijn van na 2005.

Tabel 8. Aandeel grote Overijsselse filmtheaters in het filmtheatersegment

Relatief aandeel, absoluut aantal, rangorde tussen provincies, stand eind 2014, bron filmkenniscentrum, 2015			
Filmtheaters	7,69%	3	5
Filmtheaterdoeken	6,14%	7	6
Filmtheaterstoelen	5,37%	547	8

De Overijsselse grote filmtheaters zijn in werkelijkheid niet zo heel groot. Ze zijn voor wat betreft het aantal doeken en stoelen onder gemiddeld in grootte. Halverwege 2014 heeft filmtheater Concordia in Enschede haar derde zaal in gebruik genomen voor zes dagen per week. Zij kan daarmee doorgroeien. Dat zal vanaf 2015 duidelijk terug te zien zijn in de bezoekcijfers. In Deventer werkt filmtheater De Keizer aan uitbreiding die naar verwachting in 2016 gereed is. Ook dat zal het aantal stoelen en doeken doen toenemen met kleine positieve gevolgen voor de rangorde als gevolg. Ook zal het bijdragen aan de groei van het aantal bezoekers.

Het is een
typisch Overijssels
verschijnsel

Tabel 9. Aandeel kleine Overijsselse filmtheaters in het filmtheatersegment

Relatief aandeel, absoluut aantal, rangorde tussen provincies, stand eind 2014, bron filmkenniscentrum, 2015

Filmtheaters	6,75%	5	7
Filmtheaterdoeken	7,81 %	5	7
Filmtheaterstoelen	10,27%	946	4

Een groot deel van de kleine filmtheaters en kulturhusen maakt gebruik van zalen voor uitvoerende kunsten. Dit verklaart mede het groot aantal stoelen voor slechts vijf kleine filmtheaters. Vijfhonderdentachtig hiervan zijn aanwezig bij de kleine filmtheaters in Nijverdal en Oldenzaal. Filmtheater ZiNema in Nijverdal is een mengvorm van bioscoop en filmtheater. ZiNema is hier bij de kleine filmtheaters opgenomen omdat het als NVB-lid niet-dagelijks vertoont in een kulturhus met een mix van filmhuis en vooral familiefilms. Er is nog een laatste categorie kleine filmvertoners, de inbandigen en de filmkulturhusen. In Nederland zijn elf filmtheaters die gebruik maken van een officiële bioscoopzaal, inbandig wordt dat genoemd. Een ervan is in Overijssel. Deze deelt met drie anderen de derde plaats. Het percentage en de rangorde zijn hier minder van belang dan de aanwezigheid van het filmhuis dat verder geheel zelfstandig opereert.

Van groter belang zijn de aantallen filmkulturhusen. Het is een typisch Overijssels verschijnsel dat verder in mindere mate vooral in Gelderland aanwezig is.

Tabel 10. Aandeel kleinste Overijsselse filmvertoners in hun segment

Relatief aandeel, absoluut aantal, rangorde tussen provincies, stand eind 2014, bron filmkenniscentrum, 2015

Filmtheater, inbandig	9,09%	1	3
Filmkulturhus	65,21%	15	1

Terwijl kleinere vertoners veelal gebruik maken van zalen voor uitvoerende kunsten zijn vice versa steeds vaker uitvoerende kunsten zoals opera en ballet in een bioscoop te zien. De film podia veranderen hierdoor. Het succes hiervan heeft met prijs, reisafstand, tijdstip en flexibiliteit in programmering te maken. Het filmpodium wordt een breder podium.

4. Filmidentiteit.

Voor spreiding van onafhankelijke filmvertoning is in Nederland een fijnmazig netwerk van filmtheaters aanwezig. Net als elders in Nederland is ongeveer vijftien jaar geleden ook in Overijssel begonnen met het oprichten van filmtheaters met als eenvoudig doel het vertonen van films die niet in de buurt te zien waren. Dit **typisch Nederlandse verschijnsel** is inmiddels een vast deel van onze cultuur en is uniek in de wereld. Het Nederlandse model staat garant voor een buitengewone spreiding van film. Ook bewoners van kleine steden en dorpen hebben de mogelijkheid om te genieten van film in al haar vormen. **De Overijsselse identiteit doet hier nog een schepje bovenop.**

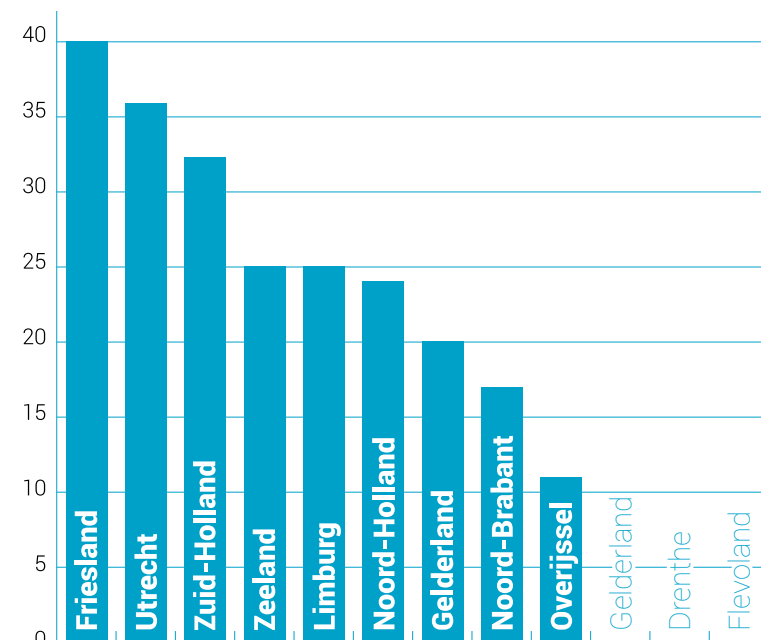
Door het groot aantal actieve filmhuizen in kulturhusen komt in Overijssel een nog fijnmaziger spreiding tot stand. Verder is Overijssel voor het filmtheaterbezoek een redelijk gesloten geheel. In de nabije omgeving van de provinciegrens, noord, oost, zuid noch west, zijn filmhuizen gevestigd die concurrerend dan wel aanvullend zijn voor Overijsselse filmhuizen. **Filmtheatervertoning is sterk regionaal van aard** en dat geldt helemaal voor Overijssel. De filmtheaters hebben bovendien hun eigen verzorgingsgebied binnen de regio. Daar wordt de culturele zorg door en voor de inwoners geleverd.

In Twente zijn de meeste filmtheaters. De programmering van de diverse filmtheaters is daar onderling onderscheidend en aanvullend. **Noaberschap in cultuur is typisch Oost-Nederlands.** De Overijsselse filmtheaters en meeste filmkulturhusen zijn verenigd in het Overijssels Filmhuis Overleg (OFO). Het OFO telt momenteel zeventien leden. Terwijl in Nederland ongeveer 85 kleinere filmhuizen zijn die zwemmen in een zee van brutelere bioscopen en grote filmtheaters is nergens een gelijksoortig overleg. Uitzondering hierop is Gelderland maar daar is het overleg al jaren 'slapend'.

In Overijssel is nog maar één onafhankelijke bioscoop. Alle andere zijn eigendom van buitenlandse concerns of ze worden door deze concerns of door boekingsorganisaties uit Amsterdam geprogrammeerd. Dit leidt tot een grote mate van uniformiteit. De concerns, het Franse Pathé, het Belgische Kinopolis en de Engelse investeerder Vue International, zijn in een kleine bioscoopoorlog verwickeld en trekken daarmee een spoor van grootschalige nieuwbouw en verdeel-en-heers door Nederland. Het aandeel onafhankelijke bioscopen in Nederland is nog maar 22 procent. Een groot deel hiervan is een commercieel arthouse uit Noord- of Zuid Holland. Groningen, Drenthe en Flevoland hebben geen onafhankelijke bioscopen meer. In Friesland en Utrecht zijn de percentages weliswaar hoog maar daar zijn weinig bioscopen. Overijssel bezet de een na laatste plaats in deze provinciale rangorde.

Staaftdiagram 2. Aandeel onafhankelijke bioscopen per provincie
In procenten, stand eind 2014, bron filmkenniscentrum, 2015

Door de buitenlandse overnamen wordt het contrast met de filmtheaters steeds groter en wordt de eigenheid van deze filmtheaters nog duidelijker. Na een kleine halve eeuw wordt **het predicaat cultureel erfgoed steeds meer van toepassing op de filmtheaters**. Het zijn sporen uit de jaren zeventig met de daaraan verbonden gebruiken. Het is Nederlands gedachtengoed dat geconcretiseerd is, letterlijk en figuurlijk verstaend, in de filmtheaters.

Terwijl bij de bioscopen sprake is van overname, is bij de filmtheaters en filmkultuurhusen juist sprake van samenwerking. Ook hierin onderscheidt Overijssel zich van de rest van Nederland. **Alleen in Overijssel deelt elk filmtheater huisvesting en faciliteiten met anderen**. In kleine gemeenten gebeurt dat ofwel via het kulturhus of zoals in Oldenzaal via Stadstheater De Bond. In geen van deze kleine gemeenten is een bioscoop gevestigd. In alle middelgrote Overijsselse gemeenten (40.000 tot 90.000 inwoners) is een bioscoop aanwezig. Steenwijkerland is daarvan de enige gemeente zonder filmtheater. Ook de filmtheaters in de middelgrote gemeenten beschikken niet over een eigen locatie. Filmtheater Kampen is gehuisvest in het Vestzaktheater bij de Stadsgehoorzaal, in Hardenberg vertoont het filmtheater in de bioscoop, in Almelo en Hengelo wordt vertoond in respectievelijk Theater Hof 88 en het Rabotheater. Van de filmtheaters in de drie grote steden is Concordia Cinema onderdeel van Concordia Kunst & Cultuur. Het Fraterhuis in Zwolle is zelfstandig maar deelt gebouw en faciliteiten met schouwburg Odeon. Filmtheater De Keizer is nu nog op zich staand maar in 2016 gaat ze met theater Bouwkunde op in 'De Viking'. In vijftien gevallen maken filmtheaters en filmkultuurhusen gebruik van een locatie waarin ook een klein OKTO-theater gevestigd is. Dit Overleg Kleine Theaters Overijssel bundelt met tweeëntwintig leden de kleine Overijsselse theaterpodia. Ook het OKTO kent geen evenknie in Nederland.

5. Filmbezoek.

Film bereikt met bijna 31 miljoen betalende bezoekers 54 procent van de Nederlandse bevolking. In Overijssel gaat het jaarlijks om bijna 1,7 miljoen betalende filmbezoekers en een bereik van 55 procent. Terwijl het bioscoopbezoek in Overijssel wat achterblijft is de deelname daarentegen wat hoger.

Tabel 11. Bezoek bioscoop en filmtheaters in Overijssel en Nederland

Bezoek x 1.000, bron nvb, filmkenniscentrum, 2015							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bezoek Overijssel	1.372	1.626	1.597	1.761	1.669	1.668	1.661
Bezoek Nederland	23.514	27.288	28.189	30.458	30.560	31.336	30.854

Bioscopen in Overijssel scoren onder het Nederlands gemiddelde voor wat betreft filmbezoek. Filmtheaters in Overijssel scoren er boven. Voor wat betreft bezoek nemen de Overijsselse filmtheaters in 2014 tussen de provincies een vijfde plaats in. Er is zowel een groot gat met de provincies waar bezoekersaantallen aan de filmtheaters hoger zijn als met de provincies waar de bezoekersaantallen juist lager zijn. **Overijssel is de kleinste van de grootsten en de grootste van de kleinsten.**

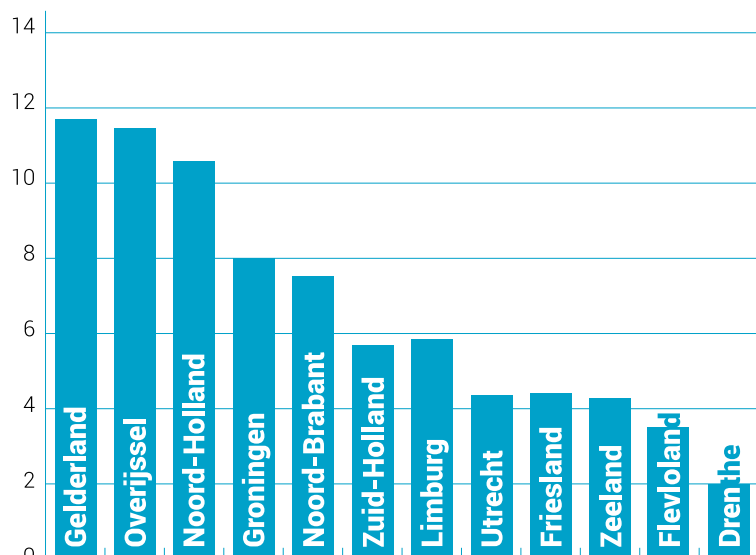
Tabel 12. Bezoek filmtheaters in Overijssel en Nederland

Bezoek x 1.000, bron nvb, filmkenniscentrum, 2015							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bezoek Overijssel	147	136	139	168	164	173	192
Aandeel in Overijssel	10,7%	8,3%	8,7%	9,5%	9,8%	10,4%	11,5%
Bezoek Nederland	1.436	1.794	1.766	1.986	2.390	2.397	2.898
Aandeel in Nederland	6,2%	6,5%	6,3%	6,5%	7,8%	7,6%	9,4%

Al jaren is het Overijsselse filmtheaterbezoek als deel van het totale filmbezoek ongeveer 35 procent hoger dan het landelijke gemiddelde. Dit wisselt een beetje per jaar, het volgt een golfbeweging. Een verklaring is niet eenduidig. Demografische gegevens bieden geen uitkomst. Het aantal filmvoorstellingen van zowel de filmtheaters als van de bioscopen in Overijssel steeg in 2014 met ongeveer 5 procent ten opzichte van 2013 tot afgerond respectievelijk 6.000 en 36.000 voorstellingen. Het bezoek bij de filmtheaters in deze periode steeg met bijna 11 procent terwijl het bezoek bij de bioscopen met 2 procent afnam. Groei bij bioscopen komt vooral door nieuwe bioscopen. Bij oudere bioscopen zoals die in Overijssel dalen de bezoeken.

Gerekend naar het bezoekersaandeel van filmtheaters binnen hun provincie neemt Overijssel de tweede plaats in. In Gelderland en Noord-Holland, de andere provincies met een hoog bezoekersaandeel van filmtheaters, zijn zowel absoluut de meeste bioscopen en filmtheaters als de meeste bioscopen en filmtheaters per inwoner. In beide provincies zijn ook goedlopende bioscopen. Het gemiddeld filmbezoek per inwoner in Gelderland is echter lager dan in Overijssel. In Noord-Holland daarentegen is het bijna anderhalf keer zo hoog. In Gelderland zijn buitenproportioneel veel goedlopende kleine filmtheaters en in Noord-Holland zijn veel grote filmtheaters. In beide provincies bevinden zich ook enkele zeer grote drukbezochte filmtheaters. Deze combinaties zorgen daar voor de hoge score. **In Overijssel is het filmtheaterbezoek meer gespreid.**

Staafdiagram 3. Aandeel filmtheaters in de filmvertoning per provincie
Stand eind 2014, in %, bron nvb, filmkenniscentrum, 2015

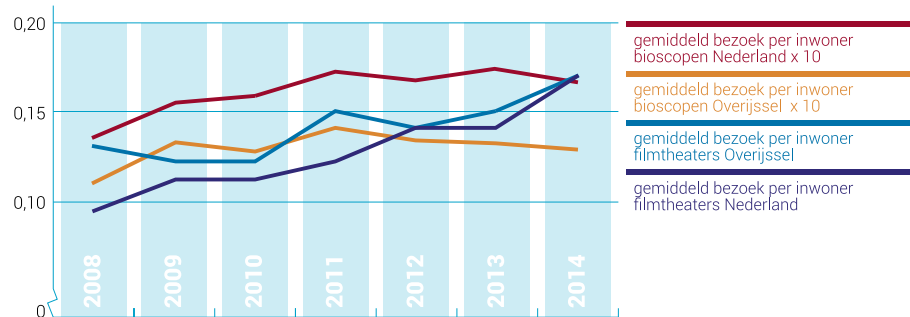

In Overijssel is het filmtheaterbezoek meer gespreid

Het gemiddelde bezoek per inwoner neemt, een uitzondering daargelaten, toe als de provincie meer inwoners telt of als er meer bioscopen zijn. Dit heeft deels met verstedelijking te maken. In stedelijk gebied wordt relatief vaak de film bezocht. De mogelijkheid tot bezoek is direct aanwezig. In Overijssel is het bereik van bioscopen en filmtheaters in stedelijk en landelijke gebied respectievelijk 61 en 47 procent. Overijssel wijkt hierin niet veel af van landelijke cijfers.

Grafiek 1. Gemiddeld filmbezoek per inwoner

Bron nvb, filmkenniscentrum 2015

In niet of weinig stedelijk gebied daalt landelijk gezien het bezoek nog steeds. Vandaar ook het grote belang van de goed bezochte kleinere vertoners in Overijssel.

Verstedelijking verklaart wellicht ten dele het lagere bioscoopbezoek maar niet het hogere filmtheaterbezoek in Overijssel.

Filmbezoek stijgt al een geruime tijd. De crisis heeft daarin geen verandering gebracht.

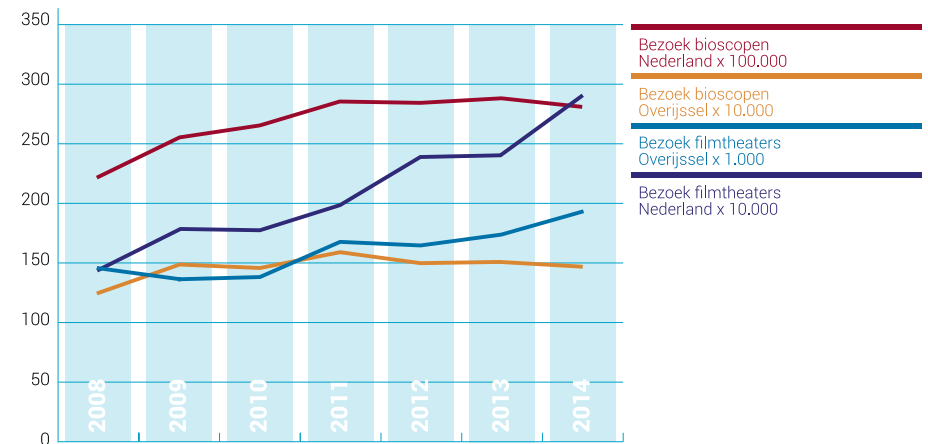
Het bioscoopbezoek lijkt nu te stabiliseren. Ondanks opening van diverse bioscopen de afgelopen jaren blijft het bezoek ongeveer gelijk. Desalniettemin is de verwachting dat met de opening van nieuwe bioscopen de komende jaren het bezoek verder zal stijgen.

De stijging van het bezoek aan filmtheaters lijkt ook door te zetten. Overijssel volgt hierin de landelijke trends. Landelijk is de stijging wel sterker dan in Overijssel. Dat komt met name door de recente opening van twee succesvolle grote filmtheaters in Amsterdam. Ook in Overijssel is zeker nog ruimte voor groei. Zowel in Zwolle als in Enschede bij respectievelijk Filmtheater Fraterhuis en Concordia Cinema is nog veel groeipotentie. Nederlandse filmtheaters hebben minder uitbreidingsplannen dan de bioscopen. Behalve nieuwbouw in Deventer, Arnhem en Maastricht staan er geen plannen op stapel voor uitbreiding van Nederlandse filmtheaters. Leegstand in binnensteden biedt echter kansen voor uitbreiding van filmvertoning. Nieuwe zalen leveren nog steeds nieuwe bezoekers.

In Overijssel zal de balans bioscoopbezoek-filmtheaterbezoek voorlopig in evenwicht blijven. Het aandeel van de filmtheaters in de landelijke vertoning zal door de opening van een aantal grote bioscopen de komende jaren iets afnemen ondanks de verwachting dat het filmtheaterbezoek nog iets zal stijgen. Uiteraard is dat erg afhankelijk van aansprekende filmtitels. Beschikbaarheid daarvan maakt filmvertoning soms onvoorspelbaar.

Grafiek 2. Groei in bioscoop- en filmtheaterbezoek in Overijssel en in Nederland

Bron nvb, filmkenniscentrum 2015

De filmtheaterbezoeker
is een sterke
participant

Uit het burgerpanel 2014 van de provincie Overijssel blijkt dat de inwoners van Overijssel in 2013 hoge eisen stellen aan het cultureel aanbod. Men hecht meer dan gemiddeld belang aan zowel voldoende aanbod als aan de diversiteit van dit aanbod. Tegelijkertijd is deze kritische inwoner ook meer dan gemiddeld tevreden over het culturele aanbod. **Van de inwoners van Overijssel is 91 procent tevreden over het bioscoop- en filmtheateraanbod.** Bijna alle films die in Nederland worden uitgebracht zijn dan ook te zien in Overijssel. In 2014 waren 527 verschillende films te zien in bioscopen en filmtheaters in Overijssel. Ongeveer 70 procent daarvan, 372 om precies te zijn, was te zien in de filmtheaters. De grote bioscoopconcerns zorgen ook in de toekomst niet voor meer diversiteit. Zij zetten meer in op techniek en grote kassuccessen met meer uniformiteit tot gevolg. Terwijl inwoners van Overijssel gemiddeld minder vaak gaan **is het bereik van bioscopen en filmtheaters in Overijssel hoger dan in Nederland: 55 procent** van de Overijsselaren maakte gebruik van deze voorzieningen in 2013. Dat is meer dan elke andere culturele voorziening in Overijssel. Met name de culturele voorzieningen voor de meer moderne c.q. populaire kunsten, de poppodia en festivals, worden beter bezocht dan gemiddeld in Nederland. In het algemeen wordt in West-Overijssel meer gebruik gemaakt van culturele voorzieningen dan in Twente. Bioscopen en filmtheaters vormen hier een uitzondering op. In Twente ligt het bereik met 58 procent 5 procent hoger dan in West-Overijssel. Inwoners maken niet alleen veel gebruik van de bioscopen en filmtheaters, men voelt zich ook verbonden. De Overijsselse filmhuizen hebben ruim 12.000 leden. **De filmtheaterbezoeker in Overijssel is een sterke participant.**

6. Kwetsbaarheid.

Al deze cijfers klinken erg goed van de filmtheaters. De identiteit van de Overijsselse filmtheatervertoning is echter ook kwetsbaar. Er kleven bijvoorbeeld risico's aan het delen van faciliteiten. Filmkultuurhusen en kleine filmtheaters zitten in een afhankelijke positie. In het spel van geven en nemen is men onderliggende partij. Op eigen risico, soms tegen een verlaagd cultureel huurtarief, wordt gezorgd voor exploitatie en vaak ook voor de inrichting van het filmkultuurhus en het kleine filmtheater. Kulturhusen en de andere locaties met podia worden meestal door lokale overheden ondersteund. Beheerders van kulturhusen hebben de neiging de filmkultuurhusen te zien als potentiële bezoekmagneet en hopen met hen hoge bezoekcijfers en wellicht omzet te bereiken. Daarbij hebben ze weinig oog voor het hoe en waarom van de vertoners.

Filmtheaters werken grotendeels met vrijwilligers. Achtennegentig procent van de medewerkers van de Overijsselse filmtheaters en filmkultuurhusen, ongeveer 390 mensen, is vrijwilliger. Slechts 3 filmtheaters hebben tevens betaalde krachten in dienst. Voor heel Overijssel is dat 8fte. Dat is inclusief de indirecte ondersteuning bij filmtheaters in kulturhusen.

Filmtheaters worden weinig gesubsidieerd en krijgen zelden exploitatiesubsidies. De filmtheaters bereiken in Overijssel hun grenzen en moeten in gevecht met de financieel krachtige bioscopen die oog beginnen te krijgen voor hetzelfde filmsegment. Vanwege de stijging van het aandeel filmtheaterbezoek en de vergrijzing wordt het vertonen van 'filmhuisfilms' ook voor de bioscopen enigszins interessant. Voor de bioscopen zijn de best bezochte filmhuisfilms vooral kruimels die men ook mee wil nemen en waarmee men een nieuwe doelgroep hoopt te bereiken. **Voor de filmtheaters zijn deze films noodzakelijk om de exploitatie rond te krijgen waardoor de moeilijkere, kunstzinnigere of juist regionale of amateurfilm ook vertoond kan worden.** Filmtheaters met hun filmhuisfilms zijn vanwege de bezoekersaantallen, de spreiding van cultuur die zij teweegbrengen, hun bijdrage aan cultuurparticipatie, het slechten van grenzen tussen hoge en lage cultuur, de educatieve taken die ze op zich nemen en hun bijdrage aan leefbaarheid in kleine kernen en in grotere gemeenten om te koesteren. Het gaat daarbij om bewezen continuïteit. Ook de eerste filmkultuurhusen bestaan inmiddels al 10 jaar.

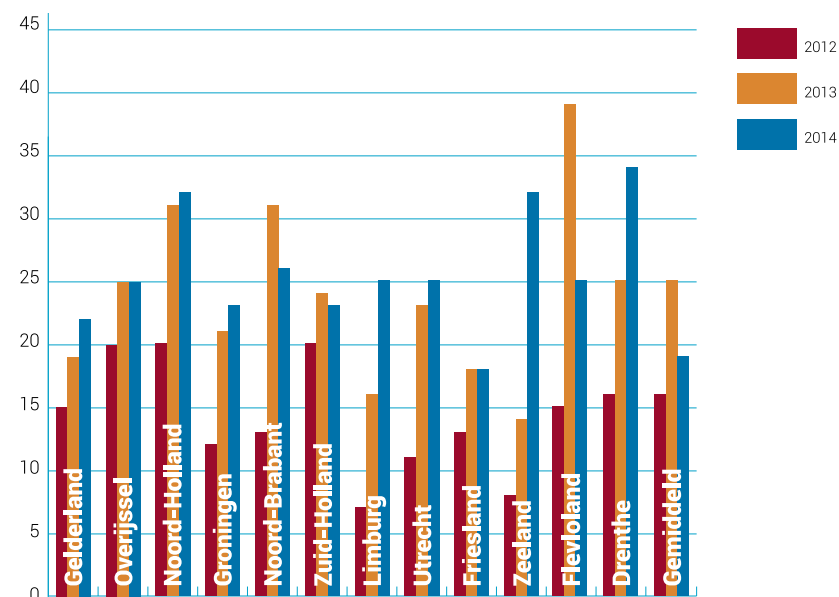

7. Nederlandse films.

De Nederlandse film is de laatste jaren van steeds groter belang voor de bioscopen en filmtheaters. Dat is niet alleen vanuit cultureel oogpunt maar ook vanwege de bezoekerscijfers. Inmiddels is het aandeel Nederlandse film 20 procent van het totale bezoek. Dat was tien jaar geleden nog 10 procent. **De Nederlandse film is kwalitatief beter geworden en geaccepteerd.** De Nederlandse film wordt niet in alle provincies even goed bezocht. Het percentage inwoners dat jaarlijks minimaal een keer een Nederlandse film bezoekt fluctueert sterk per provincie. Overijssel is een van de provincies waar dit bezoek regelmatig bovengemiddeld is zoals in 2012 en 2014. In 2013 voldeed Overijssel precies aan het gemiddelde. **Lokale aspecten van een film zijn hierbij van groot belang. Regionaal georiënteerde films kunnen het bezoek enorm kunnen doen stijgen.** Zo was in Zeeland in 2014 het bezoek aan de Nederlandse film hoger dan gebruikelijk vanwege het succes van *'Dorsvloer vol confetti'* en in Limburg kwam dat door *'Hemel op aarde'*. In 2013 gold hetzelfde in Flevoland met de film *'De nieuwe wildernis'*.

Ook voor het Nederlandse filmaanbod hoeft men Overijssel niet uit. De Nederlandse film wordt in Overijssel vooral door de filmtheaters vertoond. In 2012 was driekwart van alle Nederlandse films uit dat jaar in een Overijssels filmtheater te zien. Ruim 60 procent van de Nederlandse films was in Overijssel alleen in het filmtheater te zien en niet in de bioscoop. **De Overijsselse filmtheaters nemen het vertonen van nationale cinema serieus.** Ook het vertonen van regionale films vindt vrijwel alleen plaats in de filmtheaters en filmkultuurhusen. Dit voldoet aan behoeften bij de kijker. De voorstellingen zijn meestal goed bezocht en de filmmakers vinden er hun publiek. Eigen product is belangrijk. In Overijssel wordt echter niet opgeleid tot het maken van films. Dan is het wachten tot iemand van buitenaf misschien een film maakt die iets met Overijssel heeft.

Staafdiagram 4. Bereik Nederlandse film per provincie
2012, 2013, 2014, in %, bron stichting filmonderzoek 2015

Talent is overal aanwezig

2. Opleidingen.

Scholen die opleiden tot filmmaker zijn niet aanwezig in Overijssel. Er wordt niet opgeleid tot het maken van films die het publiek in de bioscoop, het filmtheater, op televisie, via dvd dan wel vod en dergelijke kan zien. Dat geldt zowel voor universitair, hbo als mbo niveau. Het vak filmmaker is hier breed gedefinieerd maar wel in de zin dat het einddoel bij zo een opleiding steeds het maken van (kunstzinnige) films is, fictie dan wel documentair. Hieronder vallen specialisaties zoals regie, productie, scenario, camera, vormgeving, geluid, montage en visuele effecten. Ook commerciële instellingen die opleiden tot filmmaker zijn niet aanwezig in Overijssel.

Landelijk wordt voor het filmvak op hbo-bachelorniveau opgeleid bij een aantal kunstopleidingen: Nederlandse Filmacademie/Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, Hogeschool voor de Kunsten Utrecht en Akademie voor Kunst en Vormgeving St. Joost in Breda. Een master is ook mogelijk bij deze instellingen. Bekende particuliere opleidingen zijn de Open Studio in Amsterdam, Media Academie, Radio Nederland Training Centrum en TV-college. De laatste drie zijn gevestigd in Hilversum.

Als hbo-opleidingen en het filmvak breder worden gezien dan zijn er in Overijssel wel opleidingen die raakvlakken hebben met het filmvak of onderdelen ervan behandelen. Het gaat hierbij steeds om kunstopleidingen. Multi- en interdisciplinariteit is niet meer weg te denken uit de creatieve sectoren dus overlap is logisch. De insteek is bij de niet-filmopleidingen wel beduidend anders. Het grote verschil tussen film-

en aanpalende opleidingen gaat vooral om een verschil tussen middel en doel bij het gebruik van film of van bewegend beeld. De aanpalende opleidingen zijn gericht op vormgeving, beeldende kunst, communicatie, interactief ontwerp of gaming. Interactive, media, design, communicatie, cross-design, multi- en interdisciplinair zijn daarbij de trefwoorden. Van de hogescholen in Enschede, Deventer, Hengelo, Kampen en Zwolle kent Saxion Enschede binnen de hbo bacheloropleiding creative media & game technologies de richting kunst & techniek waarin ook videoproductie aan de orde komt. Hoofdmoot is echter game en ict.

ArteZ biedt op bachelorniveau als onderdeel van de vakgroep vormgeving/design de richtingen animation design in Zwolle en cross-media design en moving image bij de AKI in Enschede. Daarbij is een mogelijkheid tot specialisatie in film aanwezig. Dat leidt echter niet op tot filmmaker. Bij de AKI gaat het met name om communicatie en design. Een master is in Overijssel niet mogelijk.

IV SCHOLING IN OVERIJSSSEL

1. Algemeen.

Een benchmark van provincies over filmscholing is weinig zinvol. **Op een enkel initiatief na bevindt alles op dit gebied zich in de Randstad, meestal in Amsterdam, en in Hilversum.**

De film- en televisiewereld van Nederland is daar geconcentreerd. Daar zijn de meeste opleidingen en daar vinden vraag en aanbod elkaar op de arbeidsmarkt. Dat betekent niet dat niet ook elders talent een kans moet kunnen krijgen. Talent is overal aanwezig, ook in Overijssel. Kansen geven is een strategische en ideële keuze. Talentontwikkeling is de laatste jaren een steeds belangrijker speerpunt. Al is vergelijken dan niet heel zinvol een inventarisatie van de mogelijkheden en initiatieven op filmgebied om talent te ontwikkelen in Overijssel en in Nederland is wel op zijn plaats.

Behalve in Zeeland, Flevoland en Drenthe zijn in elke provincie een, of soms enkele, hbo opleidingen in de richtingen media, entertainment en communicatie, creative media en game technologies of communication en multimedia design.

Ook op mbo-niveau wordt niet tot zelfstandig (kunstzinnig) filmmaker opgeleid.

Wel zijn er opleidingen voor uitvoerende en ondersteunende functies op het gebied van media. Meestal worden die geschaard onder het paraplubegrip mediavormgever. Mediavormgever begeeft zich vooral in het veld van webdesign, grafisch ontwerp of fotografie. Dit is nog een stap verder weg van zelfstandig filmmaker.

De enige mbo-opleidingen die in de buurt komen van het filmvak zijn de 4-jarige opleidingen tot audiovisueel specialist. Daar wordt opgeleid tot beeld- of geluidstechnicus onder leiding van een regisseur of producent. Het werkveld bevindt zich meestal bij audiovisuele dienstverlenende bedrijven die werken voor hotels, congrescentra en tijdens evenementen. Soms werkt men voor uitzendingen via televisie, radio en internet. Vijftien instellingen verspreid over Nederland waaronder ROC Landstede en Deltion College in Zwolle bieden de opleiding tot audiovisueel specialist aan. Bij Landstede valt het onder entertainment & vormgeving, bij Deltion onder animatie, gaming & interactieve vormgeving. Ook is er nog een 3-jarige opleiding all-round medewerker

audiovisuele productie, die vooral opleidt voor een ondersteunende functie bij camera, licht of geluid. Deze optie is mogelijk bij Deltion in Zwolle en op zes andere locaties in andere provincies. Tenslotte is de richting animatie/audiovisuele vormgeving zowel bij Deltion en de Cibap vakschool in Zwolle als ook op 16 andere locaties buiten Overijssel te volgen. Mbo-opleidingen tot cameraman, audiovisuele productie of video-editor zijn niet aanwezig in Overijssel. Buiten Overijssel is de opleiding tot cameraman of productie op 3 locaties mogelijk, video-editor kan op 2 locaties gevolgd worden.

Volgens de Deltion studiebijsluiters **is de kans op werk in de regio na voltooiing van de opleiding tot audiovisueel specialist matig**. De arbeidsmarktprognose voor schoolverlaters van de opleidingen die zich richten op de economische of sociaal-culturele sectoren is tot 2019 ongunstig in Overijssel aldus onderzoeksbureau E,til. Deze prognose werd gemaakt in 2015. De prognose is zowel voor mbo als hbo niveau en geldt de IJssel-Vechtstreek, Twente en de regio Zwolle. Alleen in stedendriehoek is het iets beter gesteld daar is het hbo perspectief matig. Specifieke gegevens over de culturele- c.q. filmsector zijn ook hier helaas niet voorhanden.

Beroepsmatig zijn de opleidingsmogelijkheden beperkt. Mediakunst als culturele activiteit voor amateurs is populair aldus onderzoek van TNS Nipo. Fotograferen en filmen is de meest beoefende culturele activiteit in Overijssel. In 2012 hield 37 procent van de inwoners van Overijssel zich bezig met actieve cultuurdeelname. Voor 40 procent van hen was dat fotografie of film.

De kans op werk
in de regio is matig

Het belang van talent
kan niet onderschat worden

3. Talentontwikkeling.

Het belang van talent kan niet onderschat worden. Talent moet wel herkend worden, gevonden worden en zich kunnen ontwikkelen. Terwijl het belang van talentontwikkeling steeds meer wordt onderkend worden mogelijkheden om dit talent te ontwikkelen geschrapt. Zo verdwijnt het Mediafonds in 2017. De verwachting is dat omroepen die een deel van de taken van het Mediafonds zullen overnemen meer op kijkcijfers zullen letten en bovendien minder oog zullen hebben voor 'de regio' dat bij het Mediafonds een geormerkt speerpunt was. Het zal moeilijker worden buiten de Randstad kansen te krijgen. Daarnaast zijn in 2013 reeds het Binger Filmlab als ook het Nederlands Instituut voor Animatiefilm uit de Landelijke Basis Infrastructuur verdwenen. Vooral die laatste was opvallend omdat animatie een sector is waar Nederland goed in is. Om diverse redenen is, in contrast met de filmsector, talentontwikkeling in bijvoorbeeld theater, de musicalsector, gamesector en muzieksector redelijk ingebed. **Bij gebrek aan filmonderwijs en -opleidingen in Overijssel rest slechts een optie: zelf talent een kans bieden.** Er zijn twee talentontwikkelingsprojecten die hierbij als voorbeeld kunnen dienen: Masterplan Filmtalent en Docwerk. Masterplan Filmtalent wordt ondersteund door onder meer de provincie Limburg. Docwerk wordt mede ondersteund door de provincie Noord-Brabant. Beide projecten zijn succesvol. In andere provincies komen dergelijke initiatieven niet voor. In het kort gaat het hierbij om het volgende.

Het Masterplan Filmtalent in Limburg geeft elk jaar een groep jonge talenten uit de Euregio de kans een professionele korte speelfilm te maken. Per jaar worden er binnen het programma drie korte films gerealiseerd. Het Masterplan Filmtalent koppelt deze deelnemers aan professionele netwerken uit Nederland, België en Duitsland waardoor zij zich in korte tijd goed kunnen ontwikkelen. Alle films worden opgenomen in en rond Limburg.

Docwerk is een audio-visuele werkplaats die is ontstaan vanuit de documentaire sector in Brabant. Talenten uit de AV-sector kunnen er een half jaar functioneren binnen de processen van de beroepspraktijk van een documentairemaker. Dat doen zij in een team en onder begeleiding van professionals en coaches, door middel van workshops. De uiteindelijke producties zijn altijd voor het publiek toegankelijk.

De twee projecten kennen diverse verschillen en overeenkomsten. Masterplan Filmtalent richt zich nadrukkelijk op de korte film. Deze worden gedistribueerd via filmhuizen en op internationale festivals en komen uiteindelijk online beschikbaar. Het is vooral vrij werk. Docwerk legt zich vooral toe op documentaires met name bestemd voor regionale televisie. Vaak gaat het daarbij om filmportretten van kunstenaars. Masterplan Filmtalent is een training on the job terwijl Docwerk meer een langlopend trainingstraject is. Bij training on the job gaat het om het doen, om productie, meters maken. Er wordt gewerkt naar resultaat, er wordt gecoached, er zijn faciliteiten. Na selectie heeft het talent een realisatieverplichting. Daar is bij makers veel behoefte aan en het werkt. Langlopende trainingen kennen die verplichting niet. Vanwege

steeds verdergaande internationalisering is Euregionale samenwerking een mooie stap. Beide projecten zijn bedoeld voor starters. Deze hebben reeds een film gemaakt of zijn in een andere sector actief en starten als filmmaker. Hun professie kan variëren van bijvoorbeeld regisseur tot componist. Beide projecten leggen verbindingen tussen de sector en het talent in hun regio.

Het is een illusie dat de projecten kunnen voorkomen dat talent wegtrekt. Het is om talent een kans te geven. Een combinatie van elementen uit beide projecten, toegespitst op Overijssel, is zeer goed denkbaar en uitvoerbaar. Talent dat in Overijssel onder begeleiding, met ondersteuning van omroepen, in Euregionaal verband werk creëert is een mooie kans te bieden.

Overijssel doet het
op haar manier

TOT SLOT

1. Tot slot.

Aan de andere kant van de heuvel is het gras groener. Achter die heuvel bevindt zich nog een heuvel. Uiteindelijk wordt het walhalla bereikt, maar wel erg ver van huis. 'Overijssel is een middenmoter' klinkt matig. Geformuleerd als 'we lopen mooi in de pas' klinkt veel positiever. Het is spelen met taal, net als 'meten is weten' dat na een benchmark is.

Overijssel heeft een eigen gezicht. Op het gebied van filmvertoning heeft ze dat zeker. Natuurlijk is Overijssel groot in klein maar er is meer dan dat. Overijssel doet het op haar eigen manier. Of dat nu per toeval is, cultureel bepaald of beschikt is dat maakt niet zo veel uit.

Wat uitmaakt is wat er mee gebeurt. Culturele infrastructuur bestaat uit stenen én inhoud en raakt aan ruimtelijke ontwikkeling, maatschappelijk en persoonlijke ontwikkeling. Daar is nog veel mogelijk. Het is al eerder gezegd. We leven in een beeldbeschaving. Film ligt aan de basis van deze beschaving. Mensen komen altijd samen om beschaving te delen. Gezien de cijfers is de bioscoop en het filmtheater daar de meest gewenste plek voor, ook in Overijssel. Cultuur, leefbaarheid en saamhorigheid gaan daar hand in hand.

Film is het erfgoed van morgen dat vandaag springlevend en nog midden in ontwikkeling is. Kunst en cultuur zorgen voor innovatie en ontwikkeling, voor creativiteit voor nu en voor de toekomst. Talentontwikkeling is daarbij cruciaal. Ook talent een podium bieden is daarvoor cruciaal. **De overheden hebben hierbij een belangrijke rol, als hoeder en als wegbereider.** Deelname vraagt om een faciliterende samenleving.

2. Contact.

Filmkenniscentrum

Dick Smits
06-44872033
info@filmkenniscentrum.nl
www.filmkenniscentrum.nl

FILM
Kennis
centrum

3. Dank. Verantwoording.

Met dank aan De Nederlandse Vereniging van Bioscoopexploitanten, Stichting Filmonderzoek, Centraal Bureau voor de Statistiek, Berenschot, Cebeon, TNS Nipo, Etil en de provincie Overijssel voor bronnenmateriaal.

Bronnen foto's:

Cover	<i>The wind rises</i> , Hayao Miyazaki, Lumière
pg. 2	<i>The tale of the princess Kaguya</i> , Isao Takahata, Lumière
pg. 4/5	<i>Youth</i> , Paolo Sorrentino, Paradiso
pg. 7	<i>Aanmodderfakker</i> , Michiel ter Horn, September Film
pg. 7	<i>Prins</i> , Sam de Jong, Just Film
pg. 9	<i>Bloed, zweet en tranen</i> , Diederick Koopal, A-Film.
pg. 10/11	<i>Holland, natuur in de delta</i> , Mark Verkerk, Dutch FilmWorks
pg. 12	<i>J. Kessels</i> , Erik de Bruyn, September Film.
pg. 12	<i>Supernova</i> , Tamar van den Dop, September Film
pg. 15	<i>Supernova</i> , Tamar van den Dop, September Film
pg. 15	<i>Ida</i> , Pawel Pawlikowski, Cinéart
pg. 16	<i>Het nieuwe Rijksmuseum</i> , Oeke Hoogendijk, Cinema Delicatessen
pg. 18	<i>Lucia de B.</i> , Paula van der Oest, Independant Films
pg. 19	<i>Gluckauf</i> , Remy van Heugten, September Film
pg. 21	<i>Gluckauf</i> , Remy van Heugten, September Film
pg. 25	<i>Het nieuwe Rijksmuseum</i> , Oeke Hoogendijk, Cinema Delicatessen
pg. 28	<i>Erbarne Dich- Matthäus Passion Stories</i> , Ramón Gieling, Cinemien
pg. 31	<i>Bro's before ho's</i> , Steffen Haars / Flip van der Kuil, A-Film
pg. 32	<i>Hemel op aarde</i> , Pieter Kuijpers, A-Film
pg. 33	<i>Dorsvloer vol confetti</i> , Tallulah Schwab, Entertainment One Benelux
pg. 34	<i>The dark horse</i> , James Napier Robertson, Imagine
pg. 36	<i>Schneider vs. Bax</i> , Alex van Warmerdam, Cinéart
pg. 38/39	<i>Popoz</i> , Martijn Smits / Erwin van den Eshof, Dutch FilmWorks
pg. 40	<i>Last hijack</i> , Tommy Pallotta / Femke Wolting, Cinema Delicatessen
pg. 42	<i>Paradise trips</i> , Raf Reyntjens, Cinéart
pg. 44/45	<i>Bloedlink</i> , Joram Lürsen, A-Film

Verder lezen:

- Film in Overijssel (2010)
- Film in Overijssel II. een overzicht (2012)
- Film in Overijssel III. een rapportage (2014)
- Filmtheaters en cultuurbeleid. Handreiking voor bestuurders van provincies en gemeenten (2010)
- Filmtheaters in beweging. Handreiking voor bestuurders van gemeenten, beleidsmakers en -bepalers (2015)

zie voor downloads www.filmkenniscentrum.nl

Vormgeving
Appelsan, Zwolle

© Filmkenniscentrum, 2015

mede mogelijk
gemaakt door

**FILM IN
OVERIJSEL IV.
Filmkenniscentrum
2015**

FILM
Kennis
centrum